

Sygn. akt *IX Ns 1095/14*

POSTANOWIENIE

Dnia 05 grudnia 2016 roku

Sąd Rejonowy w Słupsku Wydział IX Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSR Elżbieta Sawko

Protokolant: Tomasz Bajek

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 listopada 2016 roku

sprawy

z wniosku **A. K.**

z udziałem **M. W. (1), M. J., D. K., O. K., R. K., (...) Spółki z o.o. we W.**

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku

postanawia:

1. zatwierdzić uchylenie się przez wnioskodawczynię **A. K.** od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po jej ojcu **J. J.**, ostatnio stale zamieszkałym w **S.**, zmarłym w **S.** 16 sierpnia 2012 roku;
2. przyznać radcy prawnemu **A. D.** prowadzącemu Kancelarię Radcy Prawnego przy ulicy (...) lokal (...) w **S.** kwotę 60 (sześćdziesiąt) złotych powiększoną o należny podatek VAT tytułem kosztów zastępstwa prawnego wnioskodawczyni udzielonego z urzędu;
3. ustalić, że koszty postępowania wnioskodawczyni i uczestnicy postępowania ponoszą we własnym zakresie.

Sygn. akt *IX Ns 1095/14*

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni A. K. reprezentowana przez pełnomocnika z urzędu w osobie radcy prawnego domagała się zatwierdzenia przez Sąd uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia przez nią w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po ojcu **J. J.** zmarłym dnia 16 sierpnia 2012 roku w **S.**, ostatnio stale zamieszkałym w **S.**.

Swoje żądanie wnioskodawczyni uzasadniła okolicznością, że pozostawała w błędzie co do koniecznych czynności niezbędnych do skutecznego odrzucenia spadku po spadkodawcy. W szczególności wywodziła, że w sprawie zarejestrowanej pod sygnaturą akt *IX Ns 129/13* Sądu Rejonowego w Słupsku, jeszcze przed upływem 6-miesięcznego terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, wystąpiła do tegoż Sądu z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym **J. J.** W sprawie tej na rozprawie w dniu 10 kwietnia 2013 roku została pouczona, że termin na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku już upłynął, a wnioskodawczyni wniosek cofnęła.

W tej samej dacie wnioskodawczyni wystąpiła z wnioskiem o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po ojcu, która została zarejestrowana pod sygnaturą akt *IX Ns 371/13*. W tej sprawie wniosek został jednakże prawomocnie zwrócony wobec nieusunięcia braków formalnych wniosku.

Następnie, w dniu 07 października 2013 roku, wnioskodawczyni ponownie wystąpiła z wnioskiem o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego po ojcu, w sprawie sygn. akt IX Ns 922/13, przy czym także w tej sprawie wniosek został zwrócony wnioskodawczyni wobec nieusunięcia braków formalnych wniosku.

W dalszym ciągu A. K. podnosiła, że wobec kolejnego zwrotu wniosku w sprawie IX Ns 922/13, wystąpiła z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu w mającym być wszczętym postępowaniu o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego, a wniosek ten został przez Sąd uwzględniony postanowieniem z dnia 29 maja 2014 roku w sprawie zarejestrowanej pod sygnaturą akt IX Co 540/14 Sądu Rejonowego w Słupsku.

W konsekwencji zdaniem wnioskodawczyni pozostawała ona w błędzie co do prawa, to jest błędnie uważała, że samo złożenie wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po J. J. jest wystarczające dla zachowania terminu do złożenia oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku. Nadto pozostawała w błędzie co do prawa w zakresie sposobu i trybu prawidłowego złożenia wniosku o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, to jest w błędzie co do przepisów procesowych dotyczących spełnienia wymogów formalnych wniosku, sposobu uzupełniania wniosku, przy czym błąd ten ustał dopiero z chwilą ustanowienia pełnomocnika z urzędu.

Uczestnicy postępowania M. W. (1) i M. J. nie oponowali wnioskowi.

Przedstawiciel ustawowy wezwanych do udziału w sprawie w charakterze uczestników postępowania D. K., R. K., O. K. i N. J. K. także nie oponował wnioskowi.

Wezwana do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania (...) Finanse Spółka z o.o. we W. będąca wierzycielem spadkodawcy nie zajęła żadnego stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. J. zmarł dnia 16 sierpnia 2012 roku w S., ostatnio stale zamieszkiwał w S.. W chwili śmierci był rozwiedziony. Miał ze związku małżeńskiego jedną córkę – A. K.. Nie pozostawił testamentu. A. K. w terminie sześciomiesięcznym po jego śmierci nie złożyła oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku. A. K. pozostaje w związku małżeńskim i z tego związku ma czworo małoletnich dzieci – uczestników postępowania D. K., R. K., O. K. i N. K..

/bezsporne, nadto dowód: odpis skrócony aktu zgonu J. J. – k. 3 akt sprawy IX Ns 129/13 Sądu Rejonowego w Słupsku, odpis aktu małżeństwa A. K. –k. 4 akt sprawy IX Ns 129/13 Sądu Rejonowego w Słupsku zapewnienie spadkowe złożone przez A. K. w sprawie sygn. akt IX Ns 129/13 – k. 14-15 akt sprawy IX Ns 129/13 Sądu Rejonowego w Słupsku /

M. W. (1) i M. J. są rodzeństwem spadkodawcy J. J..

/bezsporne/

Spadkodawca i matka wnioskodawczyni rozwiedli się, gdy A. K. miała 13 lat. Od tego czasu do chwili śmierci spadkodawcy wnioskodawczyni praktycznie nie utrzymywała żadnych kontaktów z ojcem. Po raz ostatni widziała się z nim w roku 2005. O śmierci J. J. dowiedziała się dwa tygodnie później od teściowej, a na jego pogrzebie nie była. Nie miała żadnego dostępu do dokumentów ani jakichkolwiek przedmiotów po nim pozostających, jak również po jego śmierci nie była w miejscu jego ostatniego zamieszkania.

/dowód: przesłuchanie wnioskodawczyni S. K. w trybie art. 304 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc - k. 105-106, 107, przesłuchanie uczestników postępowania M. W. (2) i M. J. oraz przedstawiciela ustawowego małoletnich uczestników postępowania D. K., O. K., R. K. i N. J. kołodzieja w trybie art. 304 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc –k. 106-107 /

Orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z dnia 05 grudnia 1997 roku A. J. została uznana za całkowicie trwale niezdolną do pracy. Z tego tytułu wnioskodawczyni otrzymuje rentę.

/dowód: decyzje ZUS –k. 114-118, wypis z treści orzeczenia lekarza orzecznika ZUS –k. 119)

W sprawie zarejestrowanej pod sygnaturą akt IX Ns 129/13 Sądu Rejonowego w Słupsku A. K. wystąpiła w dniu 24 stycznia 2013 roku z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym J. J.. W sprawie tej na rozprawie w dniu 10 kwietnia 2013 roku została pouczona, że termin na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku już upłynął, a wnioskodawczyni wniosek cofnęła. postanowieniem z dnia 12 marca 2014 roku postępowanie w tej sprawie zostało umorzone.

/dowód: wniosek – k. 2, protokół rozprawy – k. 14-15, postanowienie z dnia 12 marca 2014 roku – k. 49 akt sprawy sygn. akt IX Ns 129/13 Sądu Rejonowego w Słupsku/

W dniu 10 kwietnia 2013 roku wnioskodawczyni wystąpiła z wnioskiem o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po ojcu, która została zarejestrowana pod sygnaturą akt IX Ns 371/13. W tej sprawie wniosek został jednakże prawomocnie zwrócony wobec nieusunięcia braków formalnych wniosku.

/dowód: zarządzenie z dnia 27 maja 2013 roku w sprawie IX Ns 371/13 Sądu Rejonowego w Słupsku – k. 10 akt sprawy IX Ns 371/13 Sądu Rejonowego w Słupsku/

Następnie, w dniu 07 października 2013 roku, wnioskodawczyni ponownie wystąpiła z wnioskiem o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego po ojcu J. J., w sprawie sygn. akt IX Ns 922/13, przy czym także w tej sprawie wniosek został zwrócony wnioskodawczyni wobec nieusunięcia braków formalnych wniosku.

/dowód: zarządzenie z dnia 31 października 2013 roku w sprawie sygn. akt IX Ns 922/13 Sądu Rejonowego w Słupsku – k. 6 akt sprawy IX Ns 922/13 Sądu Rejonowego w Słupsku/

Z kolei w dniu 14 lutego 2014 roku A. K. złożyła wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu w mającym być wszczętym postępowaniu o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego, a wniosek ten został przez Sąd uwzględniony postanowieniem z dnia 29 maja 2014 roku w sprawie zarejestrowanej pod sygnaturą akt IX Co 540/14 Sądu Rejonowego w Słupsku.

/dowód: wniosek –k. 5 akt sprawy IX Co 540/14 Sądu Rejonowego w Słupsku, postanowienie z dnia 29 maja 2014 roku w sprawie sygn. akt IX Co 540/14 Sądu Rejonowego w Słupsku – k. 6 akt sprawy IX Co 540/14 Sądu Rejonowego w Słupsku/

Sąd zważył:

Wnioskodawczyni A. K. złożyła przed tutejszym Sądem oświadczenie o odrzuceniu spadku po ojcu J. J. zmarłym dnia 16 sierpnia 2012 roku oraz wniosła o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia spadkowego w terminie z uwagi na pozostawanie w błędzie co do przedmiotu spadku.

Oświadczenie o przyjęciu spadku jest jednostronną czynnością prawną, do której w zasadzie mają zastosowanie ogólne przepisy o wadach takiego oświadczenia woli (art. 82 i nast. kc) z wynikającymi z art. 1019 kc modyfikacjami w odniesieniu do błędu i groźby.

Stosownie do treści art. 1019 § 1 kc, jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:

1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem,

2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca.

Konstrukcja uchylenia się od skutków prawnych złożonego pod wpływem błędu lub groźby oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku (art. 1019 §1 kc) została rozciągnięta na sytuacje, w których pod wpływem błędu lub groźby spadkobierca nie złożył żadnego oświadczenia w terminie (art. 1019 § 2 kc), a więc takie, w których w istocie spadkobierca uchyła się od skutków biernego zachowania się (niezłożenia oświadczenia).

Skuteczne uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego powoduje wyłączenie działania fikcji prostego przyjęcia spadku, wynikającej z art. 1015 § 2 zdanie pierwsze kc lub, w konkretnych okolicznościach, z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1015 § 2 zdanie drugie kc), obowiązujących w chwili otwarcia spadku po J. J..

Podstawę prawną uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zdanie pierwsze i § 2 kc). Ustawodawca błąd istotny definiuje jako błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (por. art. 84 § 2 kc). W orzecznictwie wskazuje się, że błędem takim nie jest nieznanomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (tak: Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 czerwca 2005r., IV CK 799/04, OSNC 2006/5/94).

W postanowieniu z dnia 29 listopada 2012 roku II CSK 171/2012 Sąd Najwyższy wskazał, że na gruncie art. 84 k.c. nie ma przeszkód do uznania za błąd prawnie doniosły nie tylko błędu co do faktów, ale i błędu co do prawa - jeżeli oczywiście dotyczy on treści czynności prawnej i jest istotny (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 1974 r., II CR 761/73 i z dnia 10 października 2000 r., IV CKN 144/00). Z powodu istotnego błędu co do prawa dotyczącego treści czynności prawnej może więc niewątpliwie nastąpić także uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku. Nie ma również podstaw - jakkolwiek w piśmiennictwie zostało także wyrażone odmienne zapatrywanie – do zajęcia zasadniczo innego stanowiska w kwestii możliwości uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku pod wpływem istotnego błędu co do prawa, dotyczącego okoliczności objętej treścią przyjęcia spadku następującego z mocy ustawy.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwolił Sądowi na przyjęcie, że wnioskodawczyni A. K. znajdowała się pod wpływem istotnego błędu co do prawa, który nie wynikał z niezachowania przez nią należytej staranności.

Błąd co do prawa polegał na tym, że wnioskodawczyni błędnie uważała i pozostawała w przeświadczeniu, że samo złożenie przez nią wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po J. J. jest wystarczające dla zachowania terminu do złożenia oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku po spadkodawcy.

Niewątpliwie A. K. zainicjowała postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po ojcu wyłącznie z zamiarem odrzucenia spadku po nim. Świadczy o tym ta okoliczność, że po pouczeniu przez Sąd, że złożone przez nią oświadczenie o odrzuceniu spadku nie odniesie zamierzonego przez nią skutku prawnego z uwagi na przekroczenie terminu 6-miesięcznego do jego złożenia, A. K. cofnęła wniosek o stwierdzenie nabycia spadku, a następnie dwukrotnie próbowała wystąpić z wnioskiem o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. J.. W zestawieniu ze szczególnie niskim poziomem świadomości prawnej wnioskodawczyni, która jest osobą nieporadną, nie ulega wątpliwości, że pozostawała ona w błędnym przeświadczeniu, iż samo wystąpienie z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku umożliwi jej skuteczne odrzucenie spadku po J. J..

Nadto pozostawała w błędzie co do prawa w zakresie sposobu i trybu prawidłowego złożenia wniosku o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, to jest w błędzie co do przepisów procesowych

dotyczących spełnienia wymogów formalnych wniosku i sposobu uzupełniania braków formalnych wniosku, skoro dwukrotnie ze względu na braki formalne wnioski zostały jej prawomocnie zwrócone.

Jednocześnie rację ma wnioskodawczyni, gdy twierdzi, że błąd ten ustał dopiero z chwilą ustanowienia dla niej pełnomocnika z urzędu w sprawie sygn. akt IX Co 540/14.

Nie ulega wątpliwości, że kontakty wnioskodawczyni z ojcem od chwili rozvodu jej rodziców były sporadyczne, a po raz ostatni A. K. spotkała się z J. J. w roku 2005. Nie miała także żadnego dostępu do dokumentów po nim pozostałych ani też żadnej orientacji co do jego sytuacji finansowej, w tym także co do ewentualnych długów spadkowych. Wynika to jednoznacznie z wyjaśnień samej wnioskodawczyni, jak też uczestników postępowania.

W tej sytuacji trudno zarzucić wnioskodawczyni, że przy dochowaniu należytej staranności była w stanie podjąć takie czynności, które pozwoliłyby jej zorientować się w rzeczywistej sytuacji majątkowej spadkodawcy J. J..

Biorąc te wszystkie okoliczności pod uwagę Sąd uznał, iż z obiektywnego punktu widzenia wnioskodawczyni nie była w stanie poczynić żadnych ustaleń na temat tego, czy zmarły jej ojciec J. J. posiadał jakiegokolwiek zobowiązania pieniężne.

Sąd za wiarygodne uznał twierdzenia i wyjaśnienia wnioskodawczyni dotyczące braku jej kontaktów z ojcem.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy nie wykazał, aby poza wierzytelnością przysługującą uczestnikowi postępowania (...) Finanse Spółce z o.o. we W. w skład spadku po J. J. wchodziły inne zobowiązania o charakterze majątkowym. Nie można jednak wykluczyć, że takowe istnieją. Skoro jednak wnioskodawczyni nie ma realnych możliwości dowiedzenia się o nich, tym bardziej zasadne jest złożenie przez nią oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Reasumując Sąd uznał, że wnioskodawczyni pozostawała w usprawiedliwionym okolicznościami sprawy istotnym błędzie co do prawa.

W dalszej kolejności Sąd zbadał, czy wnioskodawczyni dochowała terminu do uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku, jako że w myśl art. 88 § 2 kc uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu – z upływem roku od jego wykrycia.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy wykazał, że wnioskodawczyni pozostawała w błędzie co do prawa, a błąd ten ustał dopiero z chwilą ustanowienia dla niej pełnomocnika z urzędu postanowieniem z dnia 14 lutego 2014 roku w sprawie sygn. akt IX Co 540/14 Sądu Rejonowego w Słupsku.

Skoro zaś wniosek w sprawie niniejszej wpłynął do Sądu 06 października 2014 roku, /vide: prezentata na wniosku - k. 2 akt sprawy/, stwierdzić należało, że wnioskodawczyni oświadczenie o odrzuceniu spadku po J. J. złożyła w terminie, to jest przed upływem roku od wykrycia błędu (art. 88 § 2 kc).

W tym stanie rzeczy Sąd uznał, że zaszły podstawy do zatwierdzenia uchylenia się przez wnioskodawczynię od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. J., o czym orzekł jak w punkcie 1 postanowienia.

O wynagrodzeniu pełnomocnika z urzędu w osobie radcy prawnego w punkcie 2 postanowienia Sąd orzekł na podstawie § 15 ust.1 w zw. z § 8 punkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

O kosztach postępowania w punkcie 3 orzeczono na podstawie art. 520 § 1 kpc.